

Uit de vereniging:

Blz. 2	Monumentendag 2014 bakhuisje Rijk
Blz. 3	Open Monumentendag MHVS 14 september 2014
Blz. 4	Van de druïde in Stonehenge tot de apotheek in Swalmen (film)
Blz. 4	Herhaalde oproep WOII
Blz. 5	Jaarprogramma Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal en MHVS
Blz. 6	Schenkingen

Overige artikelen:

Blz. 6	Beesel groenste dorp van Nederland 2014
Blz. 7	'Hulende wölf oppe Pruse bos'! Sprookje of toekomstmuziek?
Blz. 11	Uit de oude doos
Blz. 12	Luis in de pels
Blz. 12	Spelen, vroeger!
Blz. 14	Mijn ouderlijk huis
Blz. 17	Kroniek van Swalmen, juni, juli, augustus en september 2014
Blz. 18	Jeneverbes
Blz. 22	Mien eerste Zjwaams (4)
Blz. 23	Zo was het (4)
Blz. 23	Voedselbos Sualmana - Bostuincursus
Blz. 24	Verplaatsen Beeselse molen De Grauwe Beer
Blz. 25	Van hot nao haar door 't Zjwaams Waordeboek (32)
Blz. 26	Kerstmis: Feest van een nieuw begin
Blz. 28	Aadjaorsdaag

Foto's aangeleverd door:

Anita v.d. Munckhof	blz. 2, 3
Fons Nijssen	blz. 3, 4, 18
Archief MHVS	blz. 11, 23,
Archief HVMS	blz. 4, 15, 16
Jan Geerlings	blz. 6, 24
Olaf v.d. Kamp	blz. 8
Gerry Nijssen	blz. 12
Nettie Niesen	blz. 14
Jack Obers	blz. 17
Hans Simons	blz. 17, 18, 26, 27
Archief KVV	blz. 17
Ab Strijker	blz. 19-21

Uit de vereniging:

Monumentendag 2014 bakhuisje Rijkel

We waren op de terugweg vanuit Duitsland en fietsten via Swalmen terug naar Beesel door het gehucht Rijkel en daar op de viersprong viel mijn oog op een huisje met een oven-deurtje. Geïnteresseerd stopten we en gingen eens kijken. Meteen kwam de eigenaar naar buiten en sprak me aan. Of ik belangstelling had in de oven. En of ik dat heb met mijn achtergrond!

Geboren in het Reuversveld en al vanaf de lagere school betrokken bij het huishouden thuis met 11 kinderen, zoals boodschappen doen bij de bakker, trok me dat altijd. Vond het prachtig als de bakkers bezig waren en het rook zo lekker. Mijn keuze voor later stond vast: ik zou bakker worden, maar dat ging zo maar niet. Thuis was geen geld voor de opleiding en ik was blij dat de bakker zei dat ik wel mocht komen werken, maandagmorgen om half vier, ik was toen dertien jaar. Via 1 dag in de week naar de bakkersopleiding heb ik het diploma gehaald.

Meer dan veertig jaar heb ik bij meerdere bedrijven gewerkt en veel geleerd, vooral handwerk. Tot voor tien jaar terug, toen werd ik ziek en van de een op andere dag afgekeurd. Kon niet meer mee met de moderne techniek, ik was een echte handwerker.

De eigenaar, te weten Ton Reijnders, begon te vertellen over het bakhuisje en als Ton vertelt dan luister maar. Hele verhalen toverde hij uit zijn mouw. Over het bakhuisje, Rijkel de boerderij enz. Met veel geduld hoorde ik het aan, interessant zelfs. Maar voor mij was alleen het bakgewelf belangrijk. Op een gegeven moment vroeg hij het toch! Of ik interesse had om eens te bakken in de oven. Verschillende keren had hij het al eens geprobeerd met de buurman en de buurt, maar de ene keer was de vlaai zwart en niet gaar en de andere keer niet donker maar droog. Het is een hele klus om

de oven goed te stoken. Ik stelde voor om te overleggen met de organisatie van Nationale Monumentendag. Dit wordt ieder jaar georganiseerd door de Heemkundevereniging, misschien dat het idee om vlaai te bakken mee opgenomen kon worden in het programma.

Datzelfde jaar was het niet meer mogelijk, maar dit jaar wel. Het bakhuisje was opgenomen in de route, een hele uitdaging! Ik kon mijn borst nat maken. Het thema voor Open Monumentendag 2014 is 'Op Reis'. Het bakhuisje diende als halte of pleisterplaats. Koffie met vers gebakken vlaai, hoera, ik kon me inbakken. Na tien jaar het gevoel gemist te hebben, voelde ik me voor één dag weer bakker. Wist bij lange na niet wat er op me af zou komen. Als voorzitter van Kruisen en Kapellen konden we een leuk centje verdienen. Met z'n vieren zouden we een mooie dag hebben. Alles hadden we tot in de puntjes geregeld en alleen het weer kon nog

roet in de oven gooien, maar dat gebeurde niet. Op zondagmorgen om acht uur begonnen Ton en de bakker de oven op te stoken. Om tien uur vielen de helpers ons bij. De tafels klaar zetten, koffie maken en ik kon me uitleven met het bereiden van de vlaai. Had zaterdag al voorgebakken dus we konden al vlaai presenteren, wat dus ook gebeurde. Het liep lekker en ik voelde me weer op mijn werk. In de middag liep het vol en dan was het even flink aanpakken. Heel veel mooie complimentjes mochten we in ontvangst nemen. De abrikozenvlaai was

heerlijk en ook de linzenkersenstukjes vielen in de smaak. Samen met een lekker bakje leut vermaakten de reizigers zich prima. Ik was in mijn nopjes en ook Ton had de mensen aan z'n lippen hangen. Zelfs te veel misschien, want af en toe moest ik hem bijspringen met de oven. Twaalf vlaaien en vier platte stukjes zijn er gebakken, in totaal zijn er ongeveer 200 mensen geweest. Wij waren heel tevreden en we hebben er ook nog iets aan overgehouden voor onze werkgroep Kruisen en Kapellen. Ik had een prachtige, leuke en leerzame dag, dit is zeker voor herhaling vatbaar. Rest mij nog te vertellen dat de foto's zijn gemaakt door Anita van de Munckhof. Verder nog een heel hartelijke dank aan fam. Reijnders, Jan en Wilma en mijn eigen vrouw Lies.

Wiel Killaars

Open monumentendag MHVS, 14 september 2014

Het thema van deze dag was 'reizen en vervoer'.

Prettig was dat de MHVS gebruik mocht maken van de showroom van garage Wuts, zodoende was er veel plaats om het een en ander te laten zien.

Op een aantal borden en tafels waren oude foto's en materialen c.q. gebruiksvoorwerpen opgehangen en uitgesteld over vervoer en reizen in en vanuit Swalmen.

Ook te zien waren: oude auto's, scooters, motoren en dergelijke, en niet te vergeten attributen en vervoermiddelen van een aantal Swalmer wereldreizigers.

Dat dit voor veel personen heel herkenbaar en interessant was, bleek wel uit de opmerkingen en de verhalen van de bezoekers.

Geweldig was het dat er in die paar uurtjes meer dan 500 personen een bezoek brachten aan de expositie, die na deze dag nog een kleine maand te zien was.

Op een gegeven moment waren er ongeveer 80 personen gelijktijdig binnen.

Duidelijk is, dat allerlei informatie werd uitgewisseld over wat in de expositie te zien was, ook voor de MHVS zeer waardevol.

Onze boeken/infokraam had over belangstelling niets te klagen.

Al met al een zeer geslaagde dag.

Van 14 t/m 22 oktober hebben de fotoborden bij St. Jan Baptist in De Krœk te Swalmen gestaan en hebben veel bewoners kunnen genieten van vaak voor hen herkenbare personen en situaties.

Luc Simenon

Van de druïde in Stonehenge tot de apotheek in Swalmen

Op donderdag 11 december geeft Jules Vallen een lezing over de Benedictijner monnik Dom Hans van der Laan. Aan de hand van architectuurbeelden wordt zowel over de ontwikkeling als over het werk van Dom Hans verteld.

Dom Hans heeft zelf ook de hele architectuurgeschiedenis moeten doorgronden en beschouwen om zo te komen tot zijn 'Architectonische Ruimte'. Naarmate we de huidige tijd naderen zullen er meer beelden worden geprojecteerd van gebouwen uit onze eigen regio.

Het zal tenslotte duidelijk worden dat een deel van Dom Hans zijn inspanningen zijn terug te vinden in de apotheek in Swalmen. Het doel van de avonden is interesse en belangstelling kweken voor het architectonische gebeuren in onze voormalige gemeente/stad en wijdere omgeving. Op 18 december zullen de morfotheek (het tactiele deel) en de film over Dom Hans worden gepresenteerd.

Plaats beide data: café de Hoeskamer, Boven Boukoul 10 te Boukoul. Aanvang om 20.00 uur.

Herhaalde oproep WO II

Vanaf het begin van dit jaar is een vijf leden tellende werkgroep van de Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal, bezig met de voorbereiding van een expositie over de Tweede Wereldoorlog in onze regio.

De groep bestaat uit Wim Rovers en Geert Franssen uit Reuver, Wiel Killaars en Thei Derks uit Beesel en Jan Coopmans uit Belfeld. De naam die we gekozen hebben voor deze expositie is: "Oorlogsleed tussen Maas en Pruse bos".

We willen hierbij alle gebeurtenissen aan bod laten komen, die zich rond de 2e Wereldoorlog hebben afgespeeld in Beesel, Reuver en Belfeld, zoals: de mobilisatie, de inval op 10 mei 1940, de bezetting, het verzet, de oorlogsslachtoffers, de evacuatie, de fronttijd, de bevrijding en de wederopbouw.

In de loop van de tijd hebben we al talloze contacten gehad over verhalen, dagboeken, voorwerpen, documenten, foto's en films. Maar we weten zeker dat er nog veel materiaal bij u aanwezig is. We houden ons dan ook aanbevolen om dit van u te mogen lenen en te exposeren. Er zijn ook afspraken gemaakt met kleine oorlogsmusea in de regio, zoals het "Roerdriehoekmu-

seum" in Montfort en "Oorlog in de Peel" in Horst-Melderslo, die ons veel aanvullende voorwerpen en documentatie ter beschikking willen stellen.

De expositie zal worden gehouden in het Atrium van Woongoed 2-Duizend aan de Pastoor Vranckelaan 4 te Reuver. Ze zal de gehele maand mei van 2015 geopend zijn op werkdagen van ma. t/m vr. van 8.30 uur tot 16.30 uur en op de zondagmiddagen van 14.00 tot 16.30 uur. De opening is op zondagmiddag 26 april 2015.

Heeft u informatie, of iets te leen? Neem dan contact op met Wiel Killaars uit Beesel:
tel.mobiel: 06-50937027 of
e-mail: berebe70@gmail.com

Jaarprogramma 2014-2015 Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal en Milieu- en Heemkunde Vereniging Swalmen

11, 18 december	Lezing (11 dec.) en film (18 dec.) door Jules Vallen over de Gulden Snede/Bossche School/apotheek van Zjwame in café de Hoeskamer, Boven Boukoul 10, om 20.00 uur (gezamenlijke activiteit)
26 december	Kerstwandeling naar Heidenheim (gezamenlijke activiteit)
22 januari 2015	Lezing door Jan van Boeijen en René Vos over Nederlandse soldaten in voormalig Nederlands-Indië en in Nieuw-Guinea, locatie: in de Paerssjal (gezamenlijke activiteit, ook met Heemkundige Kring Tegelen)
februari	Lezing door Jan Ickenroth over dorpsgezichten in Reuver (Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal)
Maart	Lezing door Rob Dijcks over 'Russische' dwangarbeidsters in onze regio in de eindfase van WOII (Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal)
13 maart	Jaarvergadering bij café Wilma en Thijs, Rijksweg Zuid 15, aanvang 20.00 uur, inloop 19.30 uur (MHVS)
17 maart	Ledenvergadering, afsluitende activiteit: lezing van 30 minuten over de verbouwing van de burcht in Kessel door Ton Hendricks (Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal)
maart/april	Wandeling langs de tankgrachten met Wilbert Dekkers (gezamenlijke activiteit)
6 april	Opening Gidsenseizoen Munitiedepot met een tocht waaraan iedereen kan deelnemen (Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal)
26 april	Opening tentoonstelling WOII in het Atrium Reuver (Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal)
mei	Hemelvaartsdagfietstocht langs tankgrachten, loopgraven en andere overblijfselen uit de tijd van WOII (gezamenlijke activiteit)
27 juni	Busexcursie naar Eiffel (D) (Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal)
juli en augustus	Zomervakantie (MHVS en Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal)
september	Open Monumentendag thema 'Kunst en Ambacht', organisatie: Pierre van Lier en Wiel Luys (Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal)
	Lezing door Jan Brauer (Niod) over WOII met het accent op Belfeld (Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal)
september	Kasteeltuinen Hillenraad (MHVS)
september	Weekendexcursie natuurwerkgroep (MHVS)
1 oktober	Kleine excursie naar de historische binnenstad van Kempen (gezamenlijke activiteit)
oktober	Herfstwandeling met IVN (Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal)
oktober	Wandeling Nacht van de Nacht (gezamenlijke activiteit)
november	Presentatie oorlogsboek (Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal)
nov-december	Ruimtelijke ontwikkeling Belfeld door Twan Ernst (Heemkundevereniging Maas- en Swalmdal)
26 december	Kerstwandeling (gezamenlijke activiteit)

En verder... het programma kan nog worden aangepast. Er staan (onder voorbehoud) enkele kleine excursies op het programma. Te zijner tijd komen we hierop terug. Nadere publicaties in 't Zjwaemke en 't Gazetje.

Wandelingen Swalmdalgidsen en kanotochten. Deze wandelingen en kanotochten worden georganiseerd door Staatsbosbeheer en zijn niet gratis. Nadere publicaties in 't Zjwaemke, 't Gazetje en de Trompetter. Zie ook www.natuurlijkasselt.nl en voor de wandelingen met de Dorpsgidsen in Beesel, zie www.rondleidinginbeesel.nl.

Jaarprogramma IVN De Steilrand (<https://ivn.nl/afdeling/de-steilrand>)

Schenken aan de MHVS

- Boek 'Brüggen und Born im Schwalmthal'; Bernhard Röttgen (Pfarrer in Brüggen), een leveringschrift uit het jaar 1910-1911 en een Arbeidsovereenkomst tussen werkgever en werknemers van de firma Kluytmans, Dobbelaere en Co, ook uit 1910-1911; alle ontvangen van Thei van Dael,
- Diverse tijdschriften over de bevrijding in 1945 en na de oorlog; geschonken door de familie Poels van de Baxhoeverweg,
- Een door Bair Janssen gemaakt schilderij uit het jaar 1976; ontvangen van Wiel Pansters,
- Boek 'Frans Peeters, beeldhouwer'; door familie Peeters,
- In bruikleen: kaart Swalmen met toponiemen, ca. 1832,
- Periodieken van de MHVS van de jaren 1981 t/m 2005 en diverse gemeentegidsen, feestgidsen en parochiegidsen; geschonken door Wim Perriëns,
- Enkele oude nummers van 'Het Gezetje van Zjwame'; afkomstig van Jos Niessen,
- Beeldje van Jezus met schaap (ter herinnering aan Uw H. Communie) uit 1953-1954 en diverse medailles van Maria en Jezus; afkomstig van Luc Simenon,
- Boek 'Als de klokken zwijgen resteert de herinnering en een wandeling door de straten van de H. Geestparochie in Roermond', december 2009 en
- Een kroniek van zeven maanden oorlog in Roermond, 1944-1945, uitgave Stichting Rura, nr. 1 jan. 1985; beide door Jos Alers geschonken.

Beesel groenste dorp van Nederland 2014

Jan Geerlings

Beesel is op woensdag 10 september uitgeroepen tot het groenste dorp van Nederland 2014. Staatssecretaris Dijkema van het ministerie van economische zaken rijkte tijdens de Nationale Groendag in de gemeente Groningen deze prijs uit aan wethouder Jan Smolenaars uit Beesel. De staatssecretaris prees de grote saamhorigheid binnen de gemeenschap en de inzet van de vele vrijwilligers die de verwachtingen overtroffen.

In de categorie 'dorpen en kleine steden' met minder dan 15.000 inwoners heeft het kerkdorp Beesel (gemeente Beesel) het opgenomen tegen Hoenderloo (gemeente Apeldoorn), Willemstad (gemeente Moerdijk) en Vianen. Daarnaast is er nog de categorie 'steden', waarin Bergen op Zoom, Culemborg, Doetinchem, Dronten en Oisterwijk om het goud streden. In deze categorie won Bergen op Zoom.

Deze nationale groencompetitie wordt

In de plaatsen die deelnamen werden deelnemersborden opgehangen bij de toegangswegen naar deze gemeenten.

ieder jaar georganiseerd door de Stichting Entente Florale Nederland met ondersteuning van het ministerie van Economische Zaken, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en kennisinstituut Platform31. De stichting stelt zich ten doel om het grote belang van goede groenvoorzieningen uit te dragen naar overheden, bedrijfsleven en burger. Zij doet dit in het kader van de Vitale Groene Stad. De achterliggende gedachte is dat groen van groot belang is voor de gezondheid en het welbevinden van de inwoners en dat het groen daarnaast een grote economische toegevoegde waarde heeft.

Op 12 februari vond in Dalfsen (de winnaar in

2013) de startbijeenkomst plaats voor deze 'Entente Florale 2014' waar de bovengenoemde tien gemeenten werden geselecteerd voor de eindronde. Deze gemeenten werden in de periode van mei tot en met juni beoordeeld door een vakkundige en onafhankelijke jury. Specifiek beoordeelde de jury hoe in elke gemeente met groen wordt omgegaan in combinatie met de volgende aandachtsgebieden: Visie & Ruimtelijke kwaliteit, Natuur & Landschap, Cultuurhistorie, Cultuurgroen & Buiteninrichting, Duurzaamheid & Milieu en Recreatie & Toerisme. De communicatie en participatie van de bewoners werd in elke aandachtsgebied beoordeeld. Op vrijdag 6 juni bezocht een vakjury de kern Bee-

sel en het omringende buitengebied om te beoordelen of Beesel zich dit jaar 'groenste dorp van Nederland' mag noemen. Per fiets reden ze langs mooie groene en duurzame plekken in Beesel. Ze bezochten ook onder andere de historische groentehof, het amfibieënbiotoop en insectenhotel, de natuurgebieden Beesels Broek en Meerlebroek. Ter afsluiting was er een eindpresentatie op landgoed Heidenheim.

Het winnen van de titel 'groenste dorp van Nederland 2014' betekent ook dat Beesel door kan gaan naar de Europese verkiezing van 'het groenste dorp van Europa 2015'.

'Hulende wölף oppe Pruse bos'! Sprookje of toekomstmuziek?

Wiel en Angelique Aelen-Giesen IVN De Steilrand

De wolf, *Canis lupus*

Dat de wolf van oudsher een negatief imago heeft, blijkt wel uit het feit dat zelfs in de Groëte Zeumer een scheldwoord te vinden is dat direct terug te leiden is tot de wolf. "Eine lillike loop" was een gemeen persoon, en loop als wolf is de letterlijke vertaling van "le loup" uit het Frans. Ook "loepettig" staat voor slinks, vals en gemeen, allemaal kwalificaties die men de wolf toedichtte. Zijn Duitse bijnaam Izegrimm staat in het vreemde woordenboek omschreven als knorrepot. En "Als je huult met de wolven in het bos"

zegt dat iets over jouw persoon...Niet voor niets figureerde de wolf altijd als boosaardig wezen in sprookjes en sages uit ver vervlogen tijden, de personificatie van het kwaad.

Qua uiterlijk lijkt de Europese wolf nog het meest op een fors uit de kluiten gewassen Duitse herder. Mannetjes zijn forser dan vrouwtjes en kunnen tussen de 26 en 63 kilo wegen. De vacht varieert in kleur van vaalwit tot rossig en donkerbruin, met wit rondom de brede snuit en een witte rand boven het oog. De staart is bossig met meestal een zwarte punt, de poten groot en kaal. De oren zijn spits en staan fier rechtop. Wolven zijn schuwe, sociale dieren die in familieverband leven,

een roedel genaamd. Dat bestaat uit een Alfa-paar met jongen van dit jaar en vorig jaar, bij elkaar 4 tot 8 dieren. Per worp worden na een draagtijd van 63 dagen 3 tot 7 welpen geboren in een hol, in de periode van maart tot mei, waarna ze 6 weken worden gezoogd. Een territorium is afhankelijk van het voedselaanbod, en kan 150 tot 350 km² groot zijn. De belangrijkste prooidieren in Europa zijn edelhert, ree, vos, das, otter en wild zwijn, maar ook haas, konijn en bever staan op het menu. Daarnaast worden in tijden van echte schaarste ook wel eens huisdieren gedood als schaap en geit, en leeft de wolf ook van aas, fruit en vruchten. Een wolf is een

echte carnivoor en heeft per dag ca. 3 kilo vlees nodig. Voor een roedel betekent dit per dag één ree of wild zwijn. De prooi moet relatief makkelijk te vangen zijn en veel voedsel bieden. In een gezond natuurlijke habitat speelt de wolf een grote rol in de regulatie van grote hoefdieren, waarbij de zieke, oude of misvormde dieren als eerste op het menu komen te staan, de echte natuurlijke selectie!

De wolf behoort tot de hondachtigen en is de voorouder van de honden die we nu als huisdier hebben, al zijn sommige exemplaren inmiddels zo doorgefokt dat er geen spatje wolf meer aan te herkennen is. De wolf staat echter genetisch nog zo dicht bij onze hond dat paren en daardoor kruisen nog heel gemakkelijk is, en ook de nakomelingen weer vruchtbaar zijn.

Het territorium van de wolf is in de loop der eeuwen steeds kleiner geworden door de opmars van de mens, waardoor deze diersoort meer en meer in de knel kwam en uiteindelijk door bejaging in Nederland en zelfs in West-Europa helemaal werd uitgeroeid.

In 1867 werd de laatste wolf in Schinveld met een welgemikt schot naar de eeuwige jachtvelden geholpen. In mei 1845 vonden de laatste drijfjachten in onze euregio plaats in de bosrijke omgeving van Bracht, maar de wolf bleek in onze streek toen al verdwenen.

Frans Geerlings heeft in het jaarboek van 1999 een fraai artikel geschreven, waarin de slachtoffers van de wolf in de Franse tijd uitvoering worden beschreven. Helaas was het in die tijd gebruikelijk dat kleine kinderen de kuddes met schapen mee gingen hoeden, waardoor er relatief veel kinderen ten prooi vielen aan hongerige, oude en vaak hondsdolle wolven. Bovendien werd er ook toen ook intensief gejaagd –ook door de Franse soldaten– op de prooidieren van de wolf, waardoor er voor hem nauwelijks natuurlijk voedsel te vinden was.

In 1557 werden in dezelfde regio ook al wolvenjachten gehouden, maar waarschijnlijk bestaat het spanningsveld tussen mens en wolf al veel langer. Al in de 11e eeuw wordt in de *Fecunda Ratis* verteld over een klein meisje, dat in het rood gekleed ronddwaalt door de bossen en door een wolf wordt gevangen.

Dat heeft in recentere tijden ook geleid tot uitdrukkingen als het “Roodkapjessyndroom”, oftewel panische angst voor de wolf.

Is die angst heden ten dage nog terecht?

Zag men vroeger de wolf vooral als een roofdier dat het gemunt had op schaapskuddes en kleine kinderen, tegenwoordig weet men dat de wolf in de natuur mede aan de top staat van de voedselketen. De grote jagers als lynx, bruine beer en wolf vormen immers in Europa de échte wildbeheerders, die op een natuurlijke manier het bestand aan prooidieren kunnen reguleren. Dit heeft de evolutie in miljoenen jaren zo bepaald.

In de natuur is een ijzersterke wet van “eten en gegeten worden”. Het kleine grut eet het nog kleinere grut, en alles wat daarboven komt in de zogenaamde voedselpiramide, eet op die manier alles wat in de basis zit. Mens en “roofdier” zitten in de top van die piramide. Wij mensen gaan dan ook een beetje vreemd om met de term roofdier! Een merel die een regenworm uit de grond trekt en verorbert is in feite evenzogoed een roofdier, want ook hij eet een ander levend dier, alleen kwalificeren wij de merel daarmee niet als roofdier. Zelfs dat onschuldige lieveheersbeestje dat een luis verorbert maakt zich schuldig aan dierenmoord.... En het bijt óók ons mensen wel eens! Onze benaming van roofdier blijft dus een beetje vreemd...alles is relatief!!

De moderne menselijke jager heeft al heel lang de taak van de wolf in de natuur overgenomen, waarmee ook hier weer een nieuw spanningsveld is ontstaan.

Noem het voortschrijdend inzicht, maar gelukkig zijn onze grote predatoren waaronder de wolf sinds enkele decennia bij wet beschermd. Zo vormen de conventie van Bern uit 1982 en de EU-Habitatrichtlijn uit 1992 een welkome steun in de rug.

Een prettige bijkomstigheid voor de wolf nu, is de trek van de moderne mens naar de stad, die ook al decennia lang gaande is en op sommige plaatsen sterker is dan op andere. Daardoor ontstaat een ontvolking en “ontboering” van het platteland en komt er weer ruimte voor de wolf beschikbaar.

Na de intensieve jacht in de voorbije eeuwen werd de wolf teruggedrongen tot ver in Polen, Rusland, Italië en Spanje, waar hij zich langzaam van de eeuwenlange vervolging kon herstellen. Van daaruit zal dit prachtige dier proberen Europa als vanouds te heroveren.

Als wolven ongeveer twee jaar oud zijn verlaten ze de familie en gaan ze op zoek naar nieuw leefgebied en een partner. Daarbij kunnen ze flinke omzwervingen maken, variërend van 15 tot 70 kilometer per nacht. De wolf “Allan” kreeg in het oosten van Duitsland een zender om en maakte een wandeling van 1500 kilometer. Hij kwam terecht in het grensgebied van Wit-Rusland en Litouwen. Zijn reis laat zien dat rivieren, snelwegen en grenzen met hekwerken geen barrière vormen. Als Allan naar het westen was gelopen had hij gemakkelijk in Nederland uit kunnen komen!

In 1996 stak de eerste wolf de Pools-Duitse grens over, om zich te vestigen in de uitgestrekte Lausitz, dat qua landschap veel overeenkomsten vertoont met delen van ons land. In 1998 volgde ook een wolvin en in 2000 werden de eerste welpen geboren. Broers en zussen paren niet met elkaar, dus er moest gewacht worden op vers bloed. Het duurde tot 2004 voordat er weer een nieuwe wolf de grens passeerde en zo met de jonge wolvin van

het eerste wolvenroedel kon gaan paren en een nieuwe familie stichten. Daarna ging het in de Lausitz sneller, met 5 roedels in 2008, 8 in 2010 en 12 in 2012. In 2010 neemt men in het noordelijker gelegen Brandenburg een nieuw roedel waar, waarvan de jongen inmiddels zijn uitgezworven naar

de Lüneburgerheide en gebieden aan de Elbe. Bij Meppen, op 20 kilometer van de Nederlands-Duitse grens is in 2013 een jonge wolf gefilmd met een cameraval, en ook zijn wat jonge zwervers richting Denemarken, rond Hamburg en langs de Ems gesignaleerd. In 2014 leven er in Duitsland al weer 25 roedels, 7 wolvenparen en 13 solitaire wolven in afwachting van een partner! Ondanks deze relatieve dichtheid, heeft nog bijna niemand de wolf in levenden lijve kunnen aanschouwen. Zelfs de onderzoekers in de diverse “Wolfstations” zoals in Rietschen, hebben tot nu toe tevergeefs op de uitkijk gestaan. Ook zij moeten het doen met de camerabeelden,

met name uit de vele bruinkoolgroeves die het landschap in een gatenkaas hebben veranderd, maar waar de wolf veelvuldig doorheen struint, op zoek naar zijn dagelijkse kost.

Hoe groot is de kans dat de wolf daadwerkelijk ook ons land weer ontdekt als leefgebied??

Op 4 juli 2013 werd in een berm in Luttelgeest een dode wolvin gevonden, waarvan men aannam dat ze ter plekke was doodgereden. De maaginhoud bleek bevervlees te bevatten, en aangezien die in de nabijgelegen Wieden en Weerribben voorkomen, dacht men in eerste instantie dat de wolf daadwerkelijk terug was. De euforie was van korte duur, want iemand bleek een morbide grap te hebben uitgehaald!!! Na uitgebreide obductie werden diverse kogelgaten in de pels van de wolf gevonden, en ook de genuttigde bever bleek in Oost-Europese wateren te hebben gezwommen. Deze wolvin moet binnen 24 uur geschoten zijn, daarna overreden om het op een aanrijding te doen lijken, en vervolgens ruim 800 kilometer verderop in Luttelgeest in de berm zijn gelegd... Dankzij DNA-onderzoek is deze foute grap achterhaald, maar van de daders ontbreekt tot nu toe elk spoor!

De grootste kans op de échte eerste wolf heeft toch wel het noordoosten van Nederland, zowel gezien

de ligging ten opzichte van de bestaande roedels in Duitsland als ook de beschikbare ruimte versus bevolkingsdichtheid in Drenthe, Overijssel en Groningen. Ook vanuit Eifel, Ardennen en Vogezen zouden wel eens wolven Limburg kunnen bereiken. Het dichtbevolkte en bebouwde Roergebied vormt nog een behoorlijke barrière vanuit het oosten. De wolf heeft zich al tevreden gesteld met gebieden die kleiner zijn dan in het oosten van Europa, en toont zich daarmee een opportunist die zich toch een beetje aan de mensen kan aanpassen. De Maasduinen, het Reichswald op de grens met Nederland en Duitsland, de Meinweg, de Peel en Kempen-Broek zijn de grootste aaneengesloten bosgebieden in Limburg, maar zullen ze groot genoeg zijn? Met 70.000 reeën heeft Nederland in elk geval voldoende voedsel voor de wolf!

Maar vooral, zullen wij mensen onze historische angst voor de wolf willen overwinnen en deze slimme toppredator daadwerkelijk een plekje gunnen in het ecosysteem dat mens en natuur delen?? De kans dat we echt oog in oog met de wolf komen te staan is erg klein, de wolf zal nooit ofte nimmer de mens bewust opzoeken want dan kiest hij onmiddellijk het hazenpad... Of we binnen enkele de-

cennia de wolven weer bij volle maan horen huilen over de "Pruse bos"? De tijd zal het leren! Wie vóór die tijd een levende wolf wil zien moet toch maar een trip maken naar het Freiwildgehege in Gangelt of het Gaia-park in Kerkrade, ofwel der Jaja-jaard zoals de Kirchroajer deze noemen. Op dit moment hebben ze er een roedel Iberische ofwel Spaanse wolven, maar die zullen spoedig gevolgd worden door onze Oost-Europese wolf. Gaia-park bouwt aan een nieuw verblijf, nu wij nog aan een geschikt biotoop en vertrouwen in de wolf! Wil je meer weten over de wolf, kijk dan ook eens op www.wolveninnederland.nl

Bronnen: De Groëte Zeumer

Atlas van de Zoogdieren in Limburg, 2010, Natuurhistorisch Genootschap Limburg.

Zoogdier, jaargang 24, nummer 4.

De natuurgids, 2014, nummer 5.

www.wolfsregion-lausitz.de

Uit de oude doos

De foto uit onze vorige uitgave (2014-3) toonde de familie Leppers-Winckens, ter gelegenheid van hun gouden bruiloft (1875-1925). Enkele namen kregen we van mevr. Chrisja Walaszek en dhr. Wiel Leppers. Hartelijk dank hiervoor.

2. Piet Leppers (broer van Sef?)	29. Agnes Meuter
7. Sjeng Leppers ? (Bosstraat)	33. Annie Meuter (1924-2014)
8. Sjra Leppers (opa)	34. Wilhelmus Meuter (1887-1966)
12. Sef Leppers (pap) (vader van Wiel Leppers, Stationspad)	37. Josephina Leppers (1887-1967)
17. Piet Leppers ? (Bosstraat)	36. Maria meuter
24. Frens Leppers ? (Rijksweg)	39. Gertruda (Truus) Meuter
(Gezin Meuter-Leppers)

De foto die in deze uitgave geplaatst is, toont 10 muciserende dames in het jaar 1933 of 1934. Wie herkent de dames en weet waar ze zich bevinden? De foto is afkomstig van Truus Hendrikx van de Beeselseweg in Swalmen (het huis is afgebroken, lag voor de Covelt).

Van enkele dames weten we de namen:

3. Maria Op den Camp 4. Mien Thomassen 5. Fien Hodselmans ?

Wie kan ons aan de ontbrekende namen helpen? Uw reactie(s) kunt u sturen naar ons redactie-adres: redactie@mhvs.nl. Alvast hartelijk dank!

Luis in de pels

Zo zul je maar genoemd worden in een afscheidsartikel van je werkgever. Onze MHVS-

voorzitter Toine Wuts zit er niet mee. Wel met het feit dat het afscheid na 15 jaar noodgedwongen is om gezondheidsredenen. "De Milieufederatie Limburg verliest hiermee een gedreven luis in de pels, die dag en nacht met de bescherming van natuur en landschap bezig was", schrijft collega Bart Cobben in een fraai typerend artikel van maar liefst drie bladzijden in het derde nummer van jaargang 28 van hun blad 'Limburgs Milieu'.

Het voert in het bestek van Biejeingezeumerd te ver om het artikel integraal op te nemen, maar enkele krenten uit de pap willen we onze lezers niet onthouden, opdat we onze voorzitter nog wat beter leren kennen. Zo is Toine van mening dat je gedrag en bewustwording niet kunt opleggen; mensen moeten over voldoende informatie beschikken, zodat ze na verloop van tijd hun gedrag op milieugebied gaan veranderen. Zo werd onder zijn leiding aan tal van groepen voorlichting gegeven op diverse terreinen als biologisch eten, milieuvriendelijke siertuin,

duurzaam klussen, energiebesparing.

Lastige Limburgse dossiers die Toine in zijn pakket had bij de Milieufederatie waren het racecircuit bij Venray, Buitenring Parkstad en de IJzeren Rijn, zaken van lange adem. "Zijn kracht zat daarbij in zijn omgang met mensen; op beminlijke wijze op basis van argumenten proberen de tegenpartij te overtuigen. Daarbij de ander altijd in zijn waarde latend".

In het GroenHuis was hij jarenlang het milieuge-weten. Men gebruikt daar op voordracht van Toine ecologisch verantwoorde producten als gerecycled toilet papier en de thermostaten staan er niet hoger dan absoluut nodig. Kamergenoten die het koud hadden moesten maar een extra trui aantrekken of een kop warme koffie of thee gaan halen.

Toine wordt een opvallende verschijning genoemd: Wars van uiterlijk vertoon in zijn gewone kloffie en in bezit van een in de vorige eeuw modern lange, maar intussen door de tijd ietwat ingehaalde en uitgedunde, haarcoupe. Langharig wil in het geval van Toine beslist niet zeggen werkschuw. Hij was dag en vooral ook nacht bezig met zijn werk. En daarnaast ontplooipte hij de nodige activiteiten in het vrijwilligerscircuit. Hij kon moeilijk nee zeggen.

Al die jaren van keihard werken, weinig beweging en een onregelmatig eetpatroon hebben uiteindelijk serieuze hartklachten veroorzaakt waardoor Toine tot zijn groot verdriet zijn werk bij de Milieufederatie niet meer kan voortzetten. Op zaterdag 4 oktober is zijn druk bezochte afscheidsreceptie gehouden. We hopen dat hij zijn activiteiten voor de MHVS –weliswaar op een laag pitje– nog een hele poos mag voortzetten.

Vraag tijdens de openinguren van de MHVS (dinsdagmiddag) gerust naar dit bijzondere artikel.

Spelen, vroeger!

Sjeng van Corneel van Pau †

Onlangs vertelde mij iemand: in Florence zou een schilderij te bewonderen zijn uit omstreeks 1550 waarop Pieter Breughel 80 kinderspelen uitbeelde voor jongens en meisjes. Sommige jongensspelen die nu nog in zwang zijn, werden reeds 2000 jaar geleden door de

Romeinen en sommige zelfs 3000 jaar geleden door de oude Grieken beoefend.

Het zou niet onmogelijk zijn dat het hamerwerpen, kogelstoten en meer van deze sportsoorten van deze Spartaanse bewoners afstammen, evenals het worstelen, discuswerpen, polsstokhoogspringen en

noem maar op. Diverse soorten afstandlopen. Te beginnen met de honderd meter enz. Diverse soorten springen, om er maar enkele te noemen, die ook in onze jeugd nog volop beoefend werden, zoals het hoogspringen, verspringen, 'sjtekste sjpringe', 'haasje over', 'boeksjpringe'. Over een, twee en tusslotte over de man heen, soms zelfs met losse handen, waarbij men dan de laatste man nog een schop moest geven. Dikwijls met drie tegen een muur! 'Boeksjpringe'! Dan raden: hamer, sjier of mets.

Sommige van deze spelen zijn uit de tijd verdwenen. Andere daarentegen zijn ervoor in de plaats gekomen. Vele spelen van vroeger kunnen helaas door de jeugd niet meer beoefend worden, omdat ze in de eerste plaats tussen de huizen te gevaarlijk zijn en op de tweede plaats, vanwege het plaatsgebrek. Wij deden: klepperen met twee harde plankjes tegen elkaar. Met 'carbiddoeze sjete. Trumpe, poetje goeije, perkske sjtaeke, sjaatse, zjwumme, mets-sjtaeke of lank verovere, sjete met piël en baog'. 'Rijpe. Touw trêkke. Mêt sjmikke houwe. Windjvogel oploate, buimke verwissele, blingemenke'. 'Mêt de zwingelpot loupe. Sjuumke trêkke, belle blaaze, poelpakke vange, zakloupe, Pup de kei. Katapult sjete, hoegsjpringe, wiesdpringe, haeske euver, boeksjpringe'. 'Kleine verkespetatte hoog de loch in smiete met eine sjpitse sjtek van eine halve maeter lank. Die gaon hoeg! Sjtelt loupe. Eine sjtein met ein gaat in, dan dao ein touw door en den dên hoog de loch in smiête'. Diversen soorten van dobbe (tollen); 'eine sjmietdob', met een touw van zich af gooien. Een andere vorm was om er met een zweep tegenaan te slaan. Denk aan de 'roetekletser'.

Kölse! Diversen manieren; b.v. in een kring zetten. Met vier of meer in een kuiltje was het poetje sjtoeke. Het nagooien onderweg met knikkers of 'sjtuivers'. Tollen gemaakt van een houten garenklos of eikel om met vinger en duim te knippen en zodoende op de tafel te laten draaien.

'Masklumme, voetballe met ein verkesblaas, oorlog voere. Heinke ketse, met eine platte sjtein euver het water sjiervle'. Fluitjes make van 'liesterkralle' en meikaevers vange.

Pup de kei!

Het spel begon aldus: enige keien werden bij elkaar gezocht, waarvan de onderste

in ieder geval enigszins plat moest zijn, anders bleven ze niet op elkaar liggen.

De kei waarmee we gooiden was natuurlijk wat lichter dan de andere die op de hoop, 'Pup', gezet werden. Wij speelden het meestal met een stuk of vier bakstenen, waarvan de bovenste hoogkant op de onderste werd geplaatst. Wij gooiden met halve bakstenen omdat we die beter konden hanteren.

Dan werd er een beginstreep getrokken, een meter of acht vanaf de Pup. Vanaf de Pup werd met een steen gegoid naar de beginstreep. Diegene die op of het dichtst bij de beginstreep kwam, mocht het eerst gooien en zo naar vervolg. De persoon die het laatste eindigde, moest bij de Pup, of een meter daar vanaf verwijderd gaan staan. Het was zijn werk om de Pup op te bouwen als hij door de anderen omver gegoid was. Soms deed men ook hier 'Keeze of Treeje'. Met de klompen naar elkaar toe. Die bovenop kwam was de nummer een.

Was de Pup omver gegoid door de een of ander, dan moest de man naast de Pup die zo snel mogelijk opbouwen en pas daarna snel een der anderen zien te tikken die vanaf de beginstreep dus eerst naar hun steen toe renden waarmee ze gegoid hadden, snel oppakten en dan weer naar de beginstreep terugliepen.

Werd er iemand tijdens de ren getikt, dan was hij veroordeeld om bij de Pup post te vatten. Hadden allen gegoid en was de Pup niet geraakt, dan mocht de persoon die het dichtst bij de beginstreep lag, zijn steen op de wreef van zijn voet leggen en dan zijn steen proberen over de beginstreep te wippen, waarna hij dan weer naar de Pup mocht gooien.

De man bij de Pup mocht alleen maar iemand tikken, die zijn kei van de grond had opgepakt. Het aantal deelnemers was onbepaald, maar het leukste was een stuk of vijf of zes, omdat men anders te lang op zijn beurt moest wachten.

Mijn ouderlijk huis

Nettie Niesen

In mei 2005 werd Nellie Niesen-Tosserams (van Jan de Smeed oet Offebek) 90 jaar. Ter gelegenheid van deze mijlpaal maakte haar dochter Nettie Niesen een boekje met herinneringen uit haar leven. Hier volgt een verhaal over haar ouderlijk huis aan de Mergelstraat in Belfeld.

Mijn ouderlijk huis ligt aan de Mergelstraat in Belfeld, vlak langs de Rijksweg, net voor Steyl (officieel was ons adres: Rijksweg Noord nr. 42). Er loopt een weggetje langs het huis omlaag naar de Maas. Dit is de Mergelstraat, in de volksmond ook wel 't Mergelsjtrötje genoemd. Vroeger, voordat wij er woonden, werd er mergel gelost onder aan het straatje, langs de Maas.

Het huis dateerde uit 1769, was boerderij, en eigendom van de familie Janssen. Mijn ouders hadden de boerderij met het land eromheen van hen gepacht. In het begin voor fl. 300,-- per jaar. Toen mijn broers gingen meeverdienen, sloeg de huur ook op. Juffrouw Rosalie Janssen was niet getrouwd en woonde in Belfeld. Zij stond erop 'juf-

frouw' genoemd te worden. Zij kwam vaker op bezoek, zo'n 2 tot 3 keer per week, om op de hoogte te blijven van het reilen en zeilen op de boerderij. Rosalie had twee broers in Venlo: Pierre, vrouwenarts, en Fons, huisarts. De familie had 5 boerderijen in Belfeld.

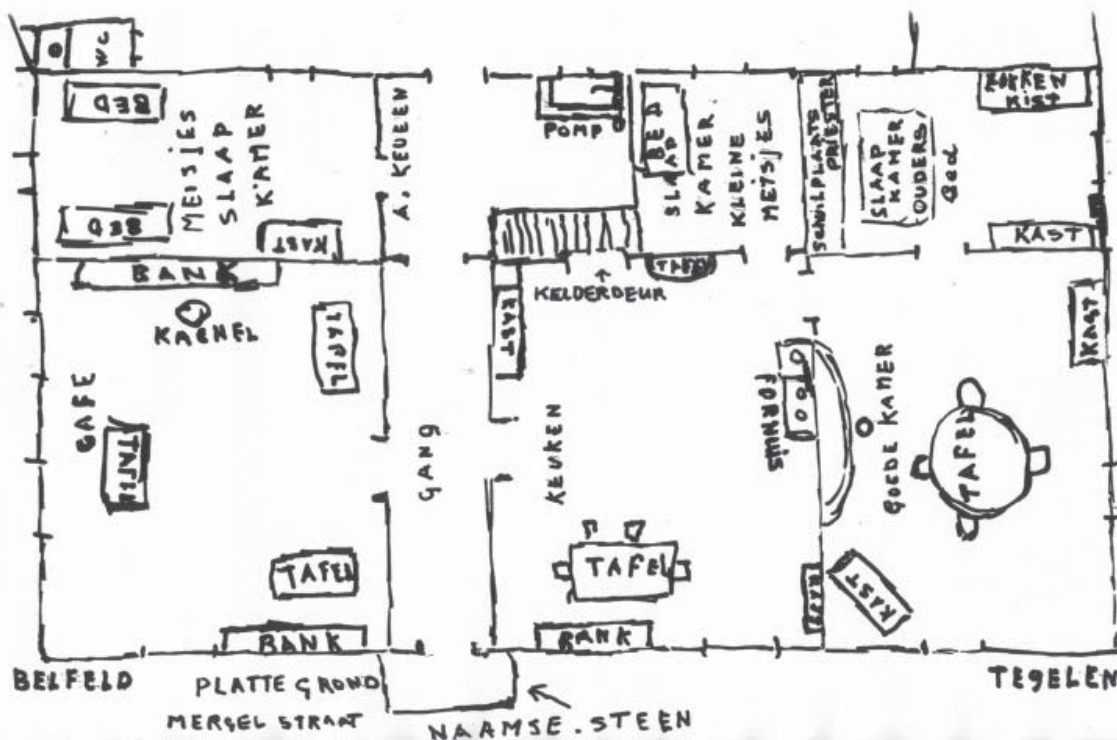
Mijn ouders hebben er zo'n 40 jaar gewoond. Marie, mijn oudste zus is er als hun eerste kind geboren in 1901.

Aan de voorkant links was het voermans-café, een kamer van ongeveer 4 bij 4 meter. De mannen dronken er wat. Er was bier, port met weinig alcohol (sterke drank mocht niet verkocht worden), melk en aanleng: grenadine, ranja en anizette (pepermuntsmaak).

Wij hadden alleen een vergunning voor licht-alcoholische dranken. De paarden kregen altijd een emmer water en een snee brood. Dat wisten ze, want zij stopten vanzelf bij het café.

Het bier werd door ons gekocht bij een brouwer in Baarlo, meestal 1 vat. Later hadden we beugelflessen met bier. Toentertijd werd er op heel veel plaatsen bier verkocht aan huis, zeker op de boerderijen, om wat extra's te verdienen.

In het huis stond in de keuken een fornuis. Als je voor het huis stond, was rechts naast de voordeur de keuken en daarnaast de 'goei'kamer. Keuken en kamer waren gescheiden door een muur. Ik kan me niet anders herinneren, maar ik heb toen gehoord dat er vroeger, dus vóór die tijd géén muur tussen kamer en keuken was. Het geheel was een soort gelagkamer (café, herberg), met een open haard: een open vuur, en daarboven een grote koperen ketel. Die ketel was er nog, doorsnee zéker 80 cm, met 2 ogen eraan en een ronde haak. De bodem van de ketel was rond. Hij kon niet gewoon op de vloer staan. Mijn vader heeft hem in een ton gezet, zodat we hem konden gebruiken om in te wassen, met een wasbord. Later, toen wij uit de boerderij weggingen, werd die grote ketel in stukken geslagen en opgehaald door 'n oudijzerkoopman met paard en wagen (ik dacht Burhenne). Wij kregen er een paar cent voor.

In die tijd gebruikte men petroleumlampen. De man die met petroleum langs de deuren kwam, had altijd een krantje bij zich. Het heette 'De Automaat'. Behalve nieuws en advertenties stond er een strip-verhaaltje in. Dat verhaaltje ging over Pa Roetmop en Pijpje Drop. Wij waren altijd heel benieuwd naar de avonturen van die twee. Aan het eind van het verhaal stond altijd: "Hoe het Pijpje Drop vergaat, staat in de volgende Automaat". In de stal hingen ook petroleumlampen (sjtalluchte) aan een nagel aan een balk.

Beneden, achter het café, was een slaapkamer van de meisjes, achter de keuken was ook een meisjes-slaapkamer en achter de 'goei'kamer was de slaapkamer van mijn ouders. Daarin ben ik geboren. Tussen de twee laatste slaapkamers zat een dubbele muur. Boven de 'goei'kamer lag de jongenskamer en de rest van de ruimte boven was zolder.

Bij ons in de keuken lag een vloer van rode en blauwe ongeglazuurde tegels, die twee keer per week geschrobd werd met groene zeep. Na het schrobben werd er fijn wit zand in de keuken gestrooid. Dit werd aan de deur gekocht. Er kwam iemand met paard en wagen, met in de bak de emmertjes zand, die een paar cent kostten. Óf men gooide stukken kort gesneden stro (bosjes van ± 30 cm. lang), in

de keuken op de vloer. De week erna werd het stro of het zand eruit geveegd. Het stro werd bij het vee in de stal gegooit.

Het volgende werd verteld:

Ten tijde van Napoleon, toen katholieken vervolgd werden, verstopte een geestelijke zich in de dubbele muur tussen de twee slaapkamers. De opening, ongeveer 60 cm. breed, was afgedekt met planken. (In de slaapkamer erboven, de jongenskamer, lagen de vloerplanken los.) Als er een groep soldaten in de buurt was om alles te doorzoeken, verstopte de geestelijke zich totdat de kust weer veilig was.

Ik heb vroeger eens op de (witgekalkte) muur van de jongenskamer op zolder, een tekening met potlood gemaakt van het hoofd van Christus met door-nenkroon.

Op zolder zaten stropoppen (bossen dubbelgevouwen stro met daaromheen weer een streng stro) tussen dakpannen en raamwerk van latten, ter isolatie.

De dakdekker maakte ze. Om de paar jaar verving hij ze, want dan waren ze versleten. Je moest op zolder voorzichtig lopen anders zakte je door de vloer.

Er lag ook nog zo'n ouderwetse fiets met vóór een

heel groot wiel en achter een klein wielkje, met een grote stang ertussen. Dat zag ik eens toen ik er was. Ik was toen een jaar of tien oud.

Onze bedden bestonden uit 4 rechtopstaande planken met daarin platliggende planken: dwarsliggers, daarop weer planken. Op de planken lag stro, lange stengels. Op het stro lag een haverkafzak: een katoenen zak met haverkaf erin en dichtgenaaid. Deze was zacht en luchtig. En een veren kussen. Bovenop lag dan een deken of een veren dekbed.

Als het stro platgelegen was, werd het vernieuwd, $\pm 2x$ per jaar. Het oude kwam dan bij de varkens te liggen of op de mesthoop.

In de tuin rondom het huis stonden dahlia's en balrozen (pioenrozen) en in de moestuin hadden wij sjteelmoos, sla en erwten en bonen.

Vóór het erf, langs het huis, stond een heg van hop, met een opening om op het erf te komen.

Dáárvoor lag een strook met gras. Op die plaats is later het fietspad komen te liggen. Toen werd ook de weg geasfalteerd.

Vooraan in de Mergelstraat, aan de rechterkant van de weg, lag de grond een stuk hoger. Rond 1932 was daar het voetbalveld van de Steyler voetbalclub. In ons huis was een ruimte die diende als kleedlokaal.

Als er een wedstrijd was, stonden in de keuken 24 witte koppen met schotels (van de v.v.), en een paar kannen thee gereed voor onder de rust. Na afloop van de wedstrijd werd alles afgewassen en de koppen en schotels werden in een kistje gelegd tot de volgende zondag. Graadje Franssen regelde alles. Op het voetbalveld werd ook eens door kozakken een demonstratie paardrijden gegeven.

Bij ons thuis droeg iedereen klompen, in huis en op de stal, en ook als we naar school gingen. Als

we naar de kerk gingen, en ook als we naar de stad gingen, droegen wij onze zondagse schoenen.

Mijn vader stierf op 13 september 1934. Later, toen behalve moeder alleen mijn broer Graad, mijn zus Leentje en ik nog thuis waren, konden we de huur niet meer betalen. We moesten de boerderij verlaten. Juffrouw Janssen had nog gevraagd waarom de meisjes, Leentje en ik, niet met een boer (met geld) gingen trouwen, zodat we konden blijven wonen. Maar dat wilden we niet.

Alles wat er toen nog aan gereedschap was op de boerderij, rieken, schoffels, emmers enz., en de maaimachine, de dorsmachine, de hakselmachine (om stro kort, ± 2 cm., te snijden; haverstro werd zo 'gehakseld' om aan de paarden te voeren) en de wanmolen (hiermee werden de vliezen die om de haverkorrels zitten: het haverkaf voor in de kafzakken, ervan gescheiden. De wanmolen werd ook gebruikt om het kaf van het koren te scheiden), ze werd verkocht voor fl. 300,--.

Met z'n allen zijn we toen verhuisd naar d'n Bollenberg in Belfeld. Tegenover onze woning lag de pannen/buizenfabriek van Steeghs.

Twee jaar later ging onze Graad trouwen met Marie. Mijn zus Leentje ging toen in Tegelen wonen en werken als dienstmeisje. Ik ging naar Venlo wonen en werken als dienstmeid bij bakkerij Linssen op de Parade no. 13. Dat was in november 1937.

Onze moeder bleef bij Graad en Marie wonen. Later is ze verhuisd naar onze Trina in de Stationsstraat. Bijna iedereen had toen 'ermood', was arm. Mijn moeder kreeg geen geld, geen uitkering. Dat bestond toen nog niet. Soms bracht een van de kinderen haar een paar kousen of wat geld. Het was een hele slechte tijd. Er waren heel veel mensen in dezelfde situatie. Maar men was vaak evengoed gelukkig.

Mijn moeder is overleden op 28 december 1942.

Wij, alle kinderen, kregen, ik denk bij het overlijden van onze moeder, ieder een deel van de (koperen) keukenuitzet, die bij ons thuis op de Mergelstraat altijd op zolder had gelegen. Deze spullen hadden toen geen waarde! De uitzet was van (grootje) Maria Huys geweest. Ik kreeg een grote koperen schaal, om eten in op te dienen. Die heb ik nu nog. Sommigen kregen een grote waterketel (met zo'n zak eronder aan). Wat dat andere allemaal was, weet ik niet meer.

Kroniek van Swalmen, juni, juli, augustus, september 2014

Johanna Cox-Geraedts, Els Schreurs, Riky Simons-Julicher

Juni

25 juni. De Dorpsraad Swalmen ondertekent de samenwerkingsovereenkomst met de gemeente, een belangrijke stap in het kader van de burgerparticipatie.

28 juni. Maar liefst vijfmaal goud voor muzikanten van Trommel- en Fluitkorps Heide tijdens de Nederlandse Kampioenschappen in Berlicum. In hun divisie was er goud voor Claudia Severins-Verstappen, Sanne Gelderblom, Robin Kuipers, Job Julicher en het duo Michelle Meuter en Robin Peeters.

Ook vindt op deze dag het Nederlands kampioenschap luchtdrukwapens plaats in Papendal. Jacqueline Schoenmakers van S.V. de Leuker weet haar titel van vorig jaar in de SH1 klasse te prolongeren. Brons is er voor debutant Ivo Koopmans.

Juli

12 t/m 14. Kermis in Boukoul. Het programma vermeldt buiten de kermis zelf ook niet-alledaagse kermisactiviteiten als: prominentenrace op de bierfiets en een rondrit te paard. Het traditionele kermischieten wordt ook niet vergeten.

26. Aan de Ruit in het buitengebied in Boukoul worden komend najaar verouderde kippenstallen opgeruimd. Na de sloop wordt het perceel heringericht en zal een aaneengesloten natuurgebied ontstaan in overeenstemming met de richtlijn 'Natura 2000'.

Augustus

11. Voor het vierde jaar op rij weet zwembad De Bosberg de titel Beste Openlucht Zwembad van Limburg binnen te halen. Hoge waarderingscijfers zijn toegekend voor hygiëne, sfeer, klantvriendelijkheid en prijs/kwaliteitverhouding. Ruim een maand later eindigt het zwembad in de landelijke finale op de zesde plaats.

18 t/m 22. Stichting Kindervakantiewerk Swalmen bezorgt met 129 leiders en leidsters 355 Swalmer kinderen een geweldige week rond het thema KVV in alle sjtaote. Amerikaanse staten wel te verstaan. Op het programma staan naast de gebruikelijke activiteiten als motortocht, zeskamp en vossenjacht ook onderdelen als Route 66, zeepkistenrace en Sjtaote daag.

19. 'Mousie maakt het spannend' is de titel van het eerste boek met kinderverhalen van José Dorssers-Heber uit Swalmen over het dagelijks leven van een muizenkind.

23, 24. De 32e editie van het gratis toegankelijke Sjwaampop vindt zoals gebruikelijk plaats op de Markt in Swalmen. De fans komen op zaterdag voor bekende Dj's als Mr. Polska en Puresang en op zondag voor bands als Di-rect, De Staat en Reincarnatus. Een grote parachute zorgt voor bescherming tegen teveel zon of regen.

Reincarnatus

30. De Milieu- en Heemkundevereniging Swalmen organiseert een dagfietstocht door de Duitse natuur langs de rivier de Nette.

September

15. Het thema van Open Monumentendag is dit jaar Reizen en Vervoer. In de showroom van Garage Wuts aan de Rijksweg is een tentoonstelling ingericht met in Swalmen gemaakte foto's bij dit thema. Op het buitenterrein staan oude en specifieke voertuigen opgesteld. Ook kan men een rit maken met de huifkar.

28. In de Robijn vindt het jubileumconcert van Swalmens Liedertafel plaats samen met A Cappella, Trommel- en Fluitkorps Heide en Con Dios.

Jeneverbes

Ab Strijker

Inleiding

Jawel, onze jenever dankt zijn naam aan de jeneverbessen. De typische smaak die jenever

heeft wordt/werd veroorzaakt door de bessen. Maar ook in de keuken is de jeneverbes nog een veel gebruikte vrucht. Het hout wordt weinig meer

Elmpter Schwalmbruch

gebruikt maar het ruikt wel heerlijk. Er zijn veel verhalen in omloop die te maken hebben met de jeneverbesbomen en -bessen.

Dit, en nog veel meer, komt in onderstaand artikel aan de orde.

Verklaring van de naam

De naam jeneverbes is een verbastering van het Latijnse *Juniperus* dat is samengesteld uit 'junior' = 'de jongere' en 'parere' = 'verschijnen'. Dit slaat op de jonge vruchten die al verschijnen voordat de rijpere vruchten zijn afgevallen. Het rijpen van de 'bessen' strekt zich uit over twee, soms drie jaren. De vrouwelijke zaadschubben vormen in het eerste jaar groene kegelbessen. Na de overwintering worden zij donkerblauw.

Groei, bloei en bessen

De jeneverbes (*Juniperus communis*) is een conifeer. Het is één van de weinige coniferen, naast de grove den en de taxus, die van nature voorkomt in Nederland. Er zijn 60 soorten van deze boom bekend op het noordelijk halfrond, tot zelfs boven de poolcirkel. Een groot deel van de Nederlandse exemplaren groeit op de Veluwe en in Drenthe op arme zandverstuivings- en heidelandschappen. De Drentse naam is 'iberen' of 'damberen'. Er is een restpopulatie in Limburg. De jeneverbes is tweehuizig, d.w.z. er zijn mannelijke en vrouwelijke bomen. Hij heeft schijnvruchten, de schubben van de vrouwelijke bloemen zijn vlezig en sappig. Het rijpen van de 'bessen' strekt zich uit over twee jaar.

De jeneverbes heeft naaldevormige 'bladeren' in kransen van drie. De boom kan 12 meter hoog worden, vaak in struikvorm. Er vindt nauwelijks natuurlijke verjonging plaats. Uitzondering zijn bepaalde terreinen van het Ministerie van Defensie waar de bodem regelmatig wordt verstoord. De Jeneverbes is een pionierssoort waarvan de zaden kiemen in minerale bodems na enkele natte jaren. Mogelijke verklaringen voor de beperkte verjonging zijn konijnenvraat van jonge scheuten en vooral een te zure samenstelling van de bodem.

Jeneverbessen worden in Nederland in de meeste gevallen als solitaire struiken aangetroffen. Concentraties van grote aantallen zijn zeldzaam. In enkele bijzondere gebieden staan veel jeneverbesstruiken dicht bij elkaar.

Enkele plekken waar verder jeneverbessen te vinden zijn:

- Stakenberg (bij Elspeet op de Veluwe) Sallandse Heuvelrug;
- Langs de weg van Otterlo naar Schaarsbergen. Gedeeltelijk in het Nationaal Park De Hoge Veluwe;
- Vierhoutense Heide (bij Vierhouten op de Veluwe). Deze jeneverbessenpopulatie is met behulp van Europese subsidie ontstaan van andere bomen en struiken, die de ontwikkeling van de jeneverbessen in de weg stonden;
- Otterlo (deels in het Nationaal Park De Hoge Veluwe en deels in het bos bij Otterlo);
- Een plek in onze eigen buurt is in het Elmpeter Schwalmbruch.

Een z.g. 'rode lijst' boom

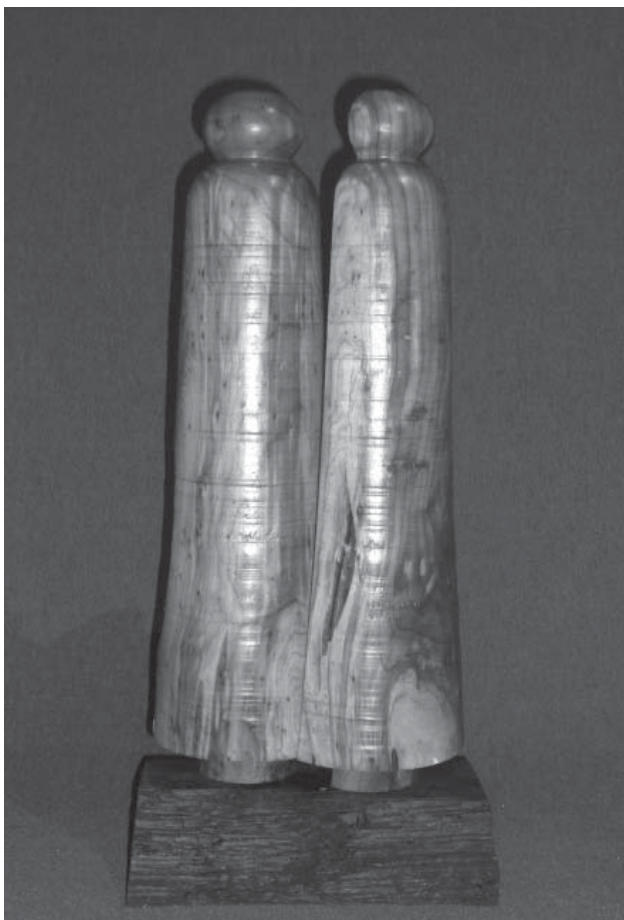
De jeneverbes is de enige boom-soort in Nederland die op de Nederlandse Rode lijst van planten staat: algemeen voorkomend, maar sterk in aantal afgenomen. De jeneverbes is een in Nederland wettelijk beschermde boom. Voor het voortbestaan van de jeneverbes is het belangrijk dat er voldoende exemplaren in de buurt staan en dat ze vrij staan; de wind moet vooral tijdens de bloei vrij spel hebben. Dit om het zogenaamde roken van de bomen te waarborgen. De plant verspreidt namelijk tijdens de bloei wolken van stuifmeel. De grote lijster eet de kegelbessen en verspreidt op deze wijze de zaden.

Toepassingen

Door de langzame groei is de jeneverbes voor de bouw weinig interessant. Het aromatische hout wordt gebruikt in de meubelindustrie en vroeger voor kleerkasten (motten houden niet van de geur). De bessen hebben een harsachtige zoete smaak en kennen veel toepassingen.

In de regel heeft men weinig waarderende woorden voor dit 'struikgewas', maar toch zijn er ook mensen die er anders over denken. Een Engelse tuinarchitect schreef: "De tere, mysterieuze pracht van de kleuren is even subtiel als die van de mist en nevelbanken in een warm en vochtig bos. Er is eigenlijk nooit sprake van echt groen bij de warme donkere tinten in de duistere schaduwpartijen of bij het wazige blauw-grijs dat over de buitenkant van de twijgen ligt verspreid".

Voor de houtdraaier is het ook bijzonder hout. Enige tijd geleden zag ik een stammetje bij een houthandel en dacht: kopen en meenemen! Het overtrof alle verwachtingen, het draait gemakkelijk, het heeft een prachtige roodachtige kleur, en het ruikt inderdaad heerlijk aromatisch.

Gastheer van een dodelijke schimmel

In Noord-Holland grijpt perenroest om zich heen, peren gaan er langzaam aan dood. De oude perenbomen langs de Neckerweg in de Beemster zijn ernstig aangetast. Ze zijn omstreeks 1875 geplant. Grote boosdoener is de jeneverbes die allerlei perenbomen aantast. Hij is de gastheer van de schimmel die de bomen aantast. 's Winters nestelt de schimmel zich in de jeneverbes waar hij zijn sporenverzameling opbouwt die in het voorjaar openbarst. Door de wind meegenomen dringen de sporen dan in de ontluikende bladeren van de perenbomen. Ze veroorzaken daar gele en oranje vlekken op het blad, zie foto.

In de herfst, als de peren hun blad weer verliezen, verkast de schimmel zich weer naar de jeneverbes om een nieuwe sporenverzameling op te bouwen. Het probleem doet zich vooral voor bij oude rassen perenbomen die niet worden bespoten.

Mythen, sagen en sprookjes

In het boek 'Bomen en mensen, Een oeroude relatie' komen erg veel verhalen voor over de jeneverbes. Hieronder een kleine greep uit het geheel.

In de middeleeuwen werd de boom als een symbool van kuisheid gezien. Op een van de schilderijen van Leonardo da Vinci, het portret van de vrouw Genevra de Benci, is een jeneverbes op de achtergrond te zien. De naam Genevra is een verwijzing naar de jeneverbes. De hedendaagse naam Jennifer is een moderne variant van Genevra.

Boseigenaren kregen soms problemen met mensen die voor het onderhoud zorgden, omdat die weigerden jeneverbesbomen te kappen omdat er een

goede geest in zou huizen.

Ook bij de Mariaverering speelt de jeneverbes een rol; Onze Lieve Vrouwe werd soms omkranst door altijd groene jeneverbestwijgen.

Boeren rookten vroeger bij voorkeur een pijp gemaakt van jeneverbeshout omdat die de meeste bescherming bood tegen boze geesten.

In de middeleeuwen bereidde met een drank van jeneverbessen en was men beschermd tegen kwade invloeden.

Volgens een oud geloof verstonden sommige mensen de zwarte kunst om zich onzichtbaar te maken door een drank van jeneverbessen te drinken.

De jeneverbes bezat de kracht om dieven het gestolene terug te laten brengen.

Jeneverbes in de volksgezondheid

Er zijn weinig planten die zoveel helende werking kennen als de jeneverbes. Vermoeidheid verdwijnt als men onder een jeneverbes ging rusten. De jeneverbes zou verjongend werken en levenwekkende kracht bezitten; geen vreemde gedachte als men denkt aan de altijd groene boom en frisse aromatische geur.

Etherische olie, gemaakt van jeneverbessen, kan goed gebruikt worden voor massage. Een aftreksel van jeneverbessen werkt vochtafdrijvend en is goed tegen blaasontsteking. Velen vertrouwden op de kracht van jeneverbessen, zelfs tegen de pest. Olie van jeneverboomhout zou helpen tegen pokken, wratten en likdoorns.

Als kinderen in de Middeleeuwen ziekelijk waren hing men brood en wol in een jeneverboom onder het uitspreken van het volgende rijmpje:

Gij duiv'len en duiv'linnen,
Hier breng ik wat te eten en spinnen.
Gij moet spinnen en eten,
En mijn kind vergeten.

Jeneverbes in de keuken

In het standaardwerk 'KRUIDEN; het complete naslagwerk voor het kweken en gebruiken van kruiden' van Lesley Brenmess wordt op veel plaatsen de jeneverbes genoemd. Enkele voorbeelden.

Fijngestampte bessen worden toegevoegd aan marinades, vullingen van varkensvlees en wild. Ook zijn de bessen populaire smaakmakers bij zuurkool,

sauzen, ham en kool. Peertjes met jeneverbessen-saus smaken heerlijk. Gebakken lamsnietjes smaken beter met jeneverbessen. Varkenskarbonade kan gemarineerd worden met jeneverbessen en knoflook.

Taxonomische indeling volgens Linnaeus in 1753

Rijk:	Planten
Stam:	Landplanten
Klasse:	Zaadplanten
Orde:	Coniferen
Familie:	Cipressen
Geslacht:	Juniperus
Soort:	Juniperus Communis

(Het deel over Mythen, sagen en sprookjes komt uit het bijzondere boek 'Bomen en mensen' een uitgave van de bomenstichting).

Dit artikel wordt in december geplaatst in het blad van de Ned. Ver. van Houtdraaiers Radius.

Op zoek naar een geschikt kerstcadeau?

Of wilt u uw familie of vrienden in het buitenland blij maken met een echt 'Zjwaams boek'?

Dan is nu onder andere bij de Milieu- en Heemkunde Vereniging verkrijgbaar:

'Om ós haer - gedichskes in beeld' of 'Zal ich dich 'ns get zegke'(gezegdesboek), maar ook 'Kasteel Hillenraad - bewoners en bezittingen'.

Te verkrijgen tijdens openingsuren (dinsdagmiddag van 14.00-16.00 uur) in het verenigingslokaal van de MHVS, Stationstraat 15 te Swalmen. Zie ook onze website: www.mhvs.nl

eiketske

Och, waat leef, 'n eiketske,
det knabbelt gaer aan neutjes
en die hêlt 't sjtevig vas
mit allebei zien peutjes.

Kleine Herm
haet zienne erm
inne gieps,
ocherm.

erm

Mien eerste Zjwaams - 4

Leny Geraedts - Simons

Riky Simons - Julicher

euverkantj

Kiek nao links en kiek nao rechts
es se nao de euverkantj wils gaon.
Kump 'ne auto of 'ne fiets,
den nag efkes blieve sjtaon.

Tok-tok, 'n eike veur dich
tok-tok, 'n eike veur mich.
Waat sjoon det zón hoon
det veur ós wilt doon.

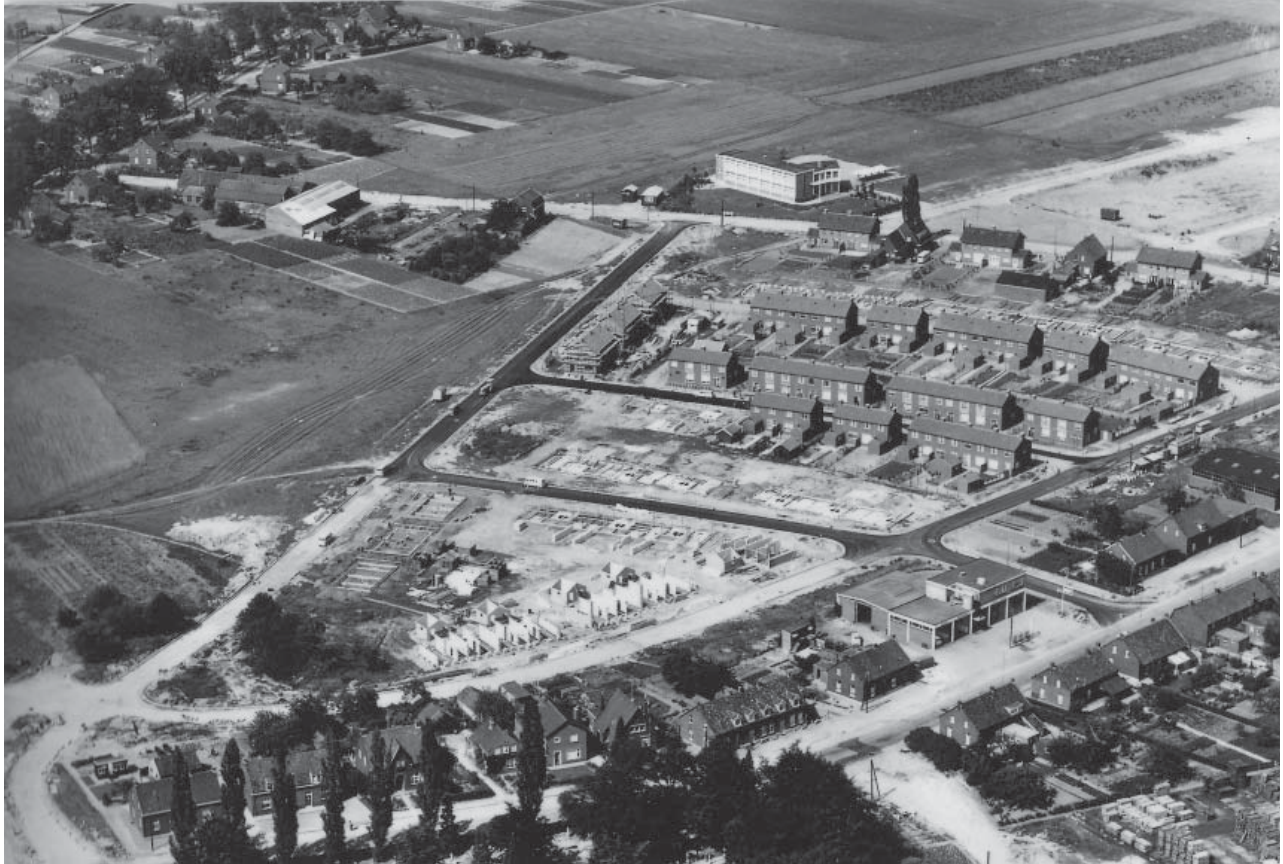

eike

Zo was het (4)

Op tentoonstellingen van onze verenigingen zien we het regelmatig: mensen staan heerlijk te genieten bij oude foto's en kaarten van hun geboortedorp. Ook de gesprekken, die daarbij gevoerd worden, zijn hartverwarmend. In onze archieven zit behoorlijk wat fotomateriaal dat we in deze rubriek aan de lezers willen tonen.

Martin Giessenplan Swalmen, juni 1964

Voedselbos Sualmana - Bostuincursus

Hetty Adams

Op zaterdag 31 januari (vanaf 9.00 uur) en zondag 1 februari 2015 (einde 17.00 uur) zal door docenten Harald Wedig (PDC docent en grondlegger van Sualmana) en Jeroen van Beek een bostuincursus worden gegeven.

Enkele thema's die behandeld worden zijn: dieren in de bostuin, architectuur van een bostuin (hoeveel zon, koepel, fractal enz.) bodemverbetering, paddestoelen en medicijn in/uit de bostuin en een bezoek aan een oude bostuin in Swalmen.

Cursuslocatie is in het bijgebouw van Pension Groenewoud (hier is ook een mogelijkheid om te overnachten) en inschrijven kan via sualmana.onderhoud@gmail.com of bel Hetty Adams (voor meer informatie), 06-37194659 (na 18.00 uur). Zie ook www.facebook.com/sualmana.

In 1995 is voedselbos Sualmana aangelegd met hulp van vrijwilligers vanuit heel de wereld. Dit bos is aangelegd volgens de foodforest principes van Robert Hart, die in Engeland heel zijn leven werkte aan de basisprincipes van voedselbossen. In

een voedselbos ondersteunen planten en andere elementen elkaar voor een zo optimaal mogelijk groei- en leefklimaat.

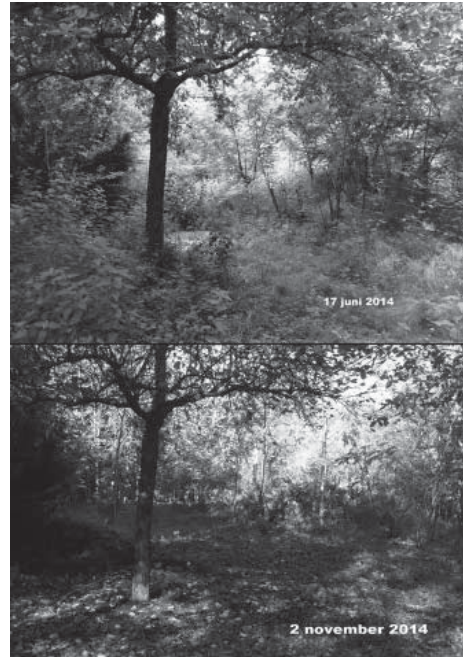
In 2015 bestaat dit voedselbos 20 jaar.

Voedselbos Sualmana is aangelegd op een stuk aspergeveld van bijna een halve hectare groot. Na een intensieve start met veel mulchen om het de beplanting naar hun zin te maken (voeding en vochthuishouding), is het voedselbos nu gegroeid tot een speciale rustige natuur- belevingsplek, georiënteerd op het verbouwen van natuurlijk voedsel.

In het voedselbos worden de principes van permacultuur toegepast. Deze principes geven handvatten op het gebied van klimaat, micro-klimaat, water, bodem, energie, biodiversiteit en kringlopen. In 2013 is eigenaresse Margit Wedig begonnen met het opschonen van de woekerende acacia's samen met enkele leden van de stichting Uit voor Aut te Roermond.

Medio april/mei wordt er een cursus maaien met de zeis georganiseerd met Philip Verhaege als docent. Medio juni zal er een workshop georganiseerd worden met speciale aandacht voor nutriënten in de bodem en de humuslaag.

Iedere 3e zaterdag van de maand wordt er met een aantal vrijwilligers in het voedselbos gewerkt, u bent van harte welkom!

Verplaatsen Beeselse molen De Grauwe Beer

Jan Geerlings

Op 8 september 2014 is de molen de Grauwe Beer verplaatst naar zijn nieuwe locatie, een 60-tal meters verderop naar een hogere plek op hetzelfde perceel. De molen is er inmiddels al aan gewend om verplaatst te worden, het is al de derde keer dat dit gebeurde. In 1890 stond hij nog als werkloze houtzaagmolen in Zaandam maar toen werd hij via de Maas naar Beesel gebracht, waar hij in 1891 in gebruik werd genomen als korenmolen. In de tweede wereldoorlog werd hij echter zwaar beschadigd en buiten gebruik gesteld. In 1983 werd hij, na gerestaureerd en verplaatst te zijn naar een nieuwe locatie aan de Kerkweg in Ouddorp,

opnieuw in gebruik genomen. Bij hoog water van de Maas in 1993 en 1995 en ook nog eens in 2003 en 2011 kwam de onderbouw van de molen echter in het water te staan. Daarom werd besloten om de molen naar een hogere locatie te verplaatsen en om tevens betere voorzieningen voor toeristen te creëren.

Nadat de nieuwe onderbouw van de molen hiervoor ver genoeg gereed was, werd de molen in de morgen van de 8-ste september d.m.v. twee grote mobiele hijskranen in twee delen opgepakt en op de nieuwe onderbouw geplaatst. Op de foto is te zien hoe dit in stappen gebeurde.

Na het verplaatsen moet de onderbouw van de molen nog afgemetseld worden en de gehele molen moet ook verder afgewerkt worden. Dat allemaal neemt nog weken in beslag alvorens de molen weer in bedrijf genomen kan worden.

Van hot nao haar door 't Zjwaams Waordebook (32)

Harie van Buggenum

Een rubriek vol speelsigheden, serieuze zaken, knipoogjes naar het verleden, kortom over van alles wat volgens Waordebookredaksielid Harie van Buggenum niet of niet volledig aan bod is gekomen. Natuurlijk in 't Zjwaams.

Kómpleet en vólmaak zin wäörd wobiej eigelik gèn vergrotende en euvertreffende trap passe. Biej get waat kómpleet is, kan nieks meer bieje. Duis se det toch den is 't neet kómpleter mer euverkómpleet. Waat vólmaak is kan neet verbaeterd waere en dus neet volmaakder. Toch waere bieje allebeije dees wäörd die trappe waal gebroek. Get is alik of kepot. Alikker kènt neet, kepotder onneet, waal wiejer kepot.

Oordeile kóns se örges euver, mer 't kan ouch 't meervoud zin van oordeil. Zo waert dit geweunlik neet begrepe, terwiel ein oor toch oet versjiljende deile besjteit. Oorviege kan hiej aevel neet bieje geraekend waere. 't Versjiljtösse die twee is, det bieje oordeile örges euver, de o sjeleiptoon haet en betruf 't óngerdeile van ein oor den haet de o valtoon.

Ein **boks** is ein apparaat waat gebroek waert óm klein kinjer in te zitte. Den höbs se dao efkes gèn ómkieke haer. Zón boks is meer zo saort ren wie se die ouch höbs veur hoonder, allein is die te klein óm in te renne. Veur huunj höbbe ze ouch zoget. 't Gebroek is 'tzelfde allein hèt det den neet boks mer

bensj. Det klink sjienbaar get baeter. Die van 't mieljeu blieve daobiej neet achter. Die höbbe ouch ein boks. Allein waert dao neet 't gans mieljeu in gezat, mer allein gerei waat veur det mieljeu neet good

is. Zón boks is aevel mer geweun ei plestiek kisje, en óm dao boks taenge te zègke is wied gezóch.

Es vreuger eine miens neet meer good kós loupe, den pakde dae zich eine **sjtek**. Dao kós dae den nag get mit rónjdóm 't hoes sjrankele. Det is oette tied. Noe höbbe die eine rollater. Toch zuus se de sjtekker onnag. Die waere noe gebroek door miense die ze neet neudig höbbe. Die höbbe d'r den onnag twee. Op eine sjtek loupe kós se vreuger oet dien eige.

Óm mit dae rollater óm te gaon kóns se les kriege, en óm mit twee sjtekker te loupe ouch. Det is begriepelik, want eigelik löps se den op veer peut, net wie ei paerd, en perbeer mer èns oet te vinje in welf'r volgorde det ei paerd zien peut verzit.

Ei versjlete bouwsel zal oppe doer **invalle** wen zich nemes leet invalle óm det aaf te braeke. Wen emes veur de kómmedant mót invalle wen de plisie örges geit invalle, den geit det gemekkelik fout, en wen eine vanne hermenie neet wèt wienee det d'r mót invalle, sjepeelt dae oette maot.

Van selderie kónsse eine **knoeb** höbbe mer ouch eine knoep. 't Versjiljkump pas wen se d'r twee höbs. Den zaes se knoeb of knuup. Biej troep wirk det 't zelfde. Veugel zuus se dök mit troebbe euver kómme en ónregelmaotig gezejde plante sjtaon dök mit truup biejein. Van alles waat wiejer nag knoep genump waert kóns se aevel mer keze oet ei saort.

Kerstmis, feest van een nieuw begin

Hans Simons

Een christelijk feest? Een 'natuur'feest?

In de eerste plaats het laatste, de oorsprong van het kerstfeest is namelijk veel ouder dan het christendom.

Hét symbool van het kerstfeest is voor veel mensen de kerstboom. In de sombere tijd midden in de winter zien we in de altijd groene naalden het leven, het nieuwe leven in het nieuwe jaar dat voor de deur staat.

Bomen speelden in het Assyrische rijk al een belangrijk rol, met name bij de verering van de godin Astarte. Er werden bomen bij haar altaren geplant, vaak palmbomen. Maar de voorkeur ging uit naar de spar. De piramideachtige vorm wijst naar het rijk van de goden.

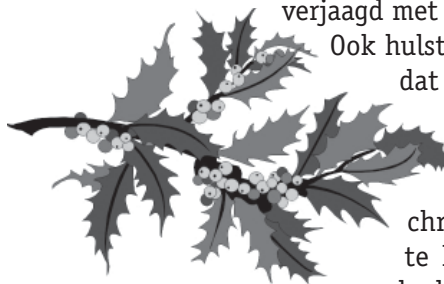
In het oude Babylon werden de bomen versierd met voorwerpen die verwezen naar de zon, de maan en de sterren.

In Rome vereerde men de den als de boom van de god Baal-Berith (de heer van de den). Later werd die verering rond de zonnewende het feest van de god Saturnus (Saturnalia). Bij dat feest werden slaven tijdelijk vrijgelaten en gaf men elkaar cadeaus.

Nog later werd op 26 december Natalis Solis Invicti gevierd, de geboorte van de onoverwinnelijke zonnegod. Dat was het moment waarop de mensen constateerden dat de zon iedere dag weer wat langer te zien was: de zon had het duister overwonnen. Keizer Constantijn hoorde tot deze cultus, totdat hij in het jaar 312 op het slagveld een verschijning kreeg van een kruis, en een stem hoorde: "In dit teken zul je overwinnen".

Hij bekeerde zich tot het christendom en bepaalde dat in het Romeinse Rijk de geboorte van Jezus op 25 december gevierd diende te worden. Het feest veranderde daardoor niet wezenlijk, de heidense elementen bleven bewaard.

Maar ook in Noord-Europa vierde men al voor het christendom feesten in het midden van de winter. Bijvoorbeeld het Germaanse Joelfeest: de kwade geesten van het duister werden rond 21 december verjaagd met veel lawaai en vuur.

Ook hulst speelde al een rol bij het Romeinse Saturnaliafeest; een feest dat rond de zonnewende gevierd werd. Hulsttakjes, met hun mooie met een waschtig laagje bedekte blaadjes werden als geschenk gegeven. Ook de Kelten en de Germanen vereerden de hulst als een heilige boom, een doorn in het oog van de christenen. Natuurlijk was het onmogelijk alle hulstbomen om te hakken, dus gaven zij er een nieuwe symbolische betekenis aan: de doornen doen denken aan de doornenkroon van Christus en de

rode bessen symboliseren zijn bloed.

Nu zien we chocolade hulstblaadjes, en afbeeldingen op bijvoorbeeld servetten en kerstpapier.

Ook klimop, vaak gebruikt om de kersttafel te versieren, werd in de tijd van de Kelten in huis gebracht om goede geesten aan te trekken. En de Romeinse wijngod Bacchus droeg een klimopkrans: het zou een probaat middel zijn om een kater te voorkomen. "Glaasje op, klimop op je kop" werd gezegd!

Tegenwoordig is het een altijdgroen symbool van de wedergeboorte: er begint een nieuw jaar, en klimop geeft aan dat we voor iedereen hopen op een vriendelijk en verrijkend jaar.

Takken van altijdgroene planten hebben altijd al een rol gespeeld bij de viering van Kerstmis. Er zijn bijvoorbeeld documenten bewaard gebleven uit 1535, waaruit blijkt dat op de markt in Straatsburg hulst, buxuskransen en taxustakken werden verkocht. En in een beschrijving die bewaard is gebleven uit 1605 lezen we: 'Met Kerstmis worden in Straatsburg sparren in de kamer gezet; die worden versierd met knipsels uit gekleurd papier, appels, koekjes en dunne plaatjes van metaal'. Niet lang daarna verschijnen de eerste kaarsen in de boom. Maar rond 1645 preekt een dominee tegen het zetten van kerstbomen: 'met dat heidense gebruik houden de mensen zich meer bezig dan met Gods Woord'. En ook het Vaticaan protesteert in de negentiende eeuw zonder succes tegen dit 'heidens' gebruik.

Al zijn we in deze moderne tijd verder van de natuur af komen te staan, bewust of onbewust voelen we die oerkracht van het opnieuw tot leven komen nog steeds en hebben we vooral in de donkere dagen rond Kerstmis behoefte aan eeuwig groen om ons heen. Dat is wat de mensen al in voorchristelijke tijden gefascineerd heeft, en zin heeft gegeven aan het leven door alle eeuwen heen.

En de symboliek van het altijd groene: de levenskracht, het onsterfelijke, is ook de kracht die de basis is van het geloof, en zo is Kerstmis met recht ook een christelijk feest. Het feest van hoop op een nieuw leven, feest van de geboorte van Jezus.

Leven naar zijn universele boodschap, zijn levensfilosofie maakt een nieuwe, betere wereld mogelijk. Dat is het wezen van niet alleen het christendom, maar van alle religies, door de eeuwen heen.

En hoe zijn vliegenzwammen in kerststukjes terecht gekomen?

Deze traditie kan worden herleid naar sjamanen die geestverruimende paddenstoelen gebruikten om met de geestenwereld te communiceren.

Sjamanen in Siberië brachten de mensen rond midwinter als cadeau zakjes met gedroogde vliegenzwammen. Omdat de grote hoeveelheid sneeuw de deuren blokkeerden, leverden ze de cadeaus af door een opening in het dak.

En daarom gebruiken Sinterklaas en de Kerstman (beide gekleed in rood en wit, de kleuren van de vliegenzwam!) de schoorsteen...

Het bestuur en de redactie wenst iedereen

fijne feestdagen en een goed 2015!

2014

Aadjaorsdaag

Waat 'n ónrös
al de ganse daag,
hie 'ne knal
dao 'ne sjlaag
want 't aje jaor
mót weggejaag.
De hóndj joenkert
de kat klaag.

Flot nag mitte sjtaoflap
door 't hoes gejaag.
Mit aolieböl en waofels
es völling veur de maag
inne gezet sjtilsjtaon
bie 't jaorversjaag,
en zaegeninge tälle
in dien eige, heel zaach.

Óm twellef oer
- 't glaas inne aansjlaag-
sjteis se dao weer
mit dien good gedraag:
'Zalig nuujjaar' en...
plök dien daag
veurde dae tied
d'r te hel aan knaag.

Riky

2015